

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 9/1952

Årgång 2

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Gift-kvinna-avdrag

Av Al Vanner

För närvarande gäller, att gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och under större delen av beskattningsåret varit bosatt i riket och som haft inkomst av rörelse eller av eget arbete, må åtnjuta avdrag vid såväl den kommunala som den statliga taxeringen. Vid den kommunala taxeringen är avdraget högst 300 kr i den mån inkomsten räcker till för avdraget och vid den statliga taxeringen hälften av inkomsten dock högst 1.000 kr.

Bestämmelsen om avdrag vid den kommunala taxeringen kvarstår oförändrad, men vid den statliga taxeringen har nya regler beslutats, som träder i kraft vid taxeringen år 1954. Förutsättningen för avdragets åtnjutande är oförändrad. Avdrag får alltså göras endast från inkomst av rörelse och av eget arbete. Dock har ett förtydligande gjorts i bevillningsutskottets utlåtande, vilket bör kunna medföra undanröjande av ett antal skattetvister. I motion hade nämligen påpekats det föga tillfredsställande i att avdrag vid inkomst av tjänst endast erhöles, om inkomsten härflöte

av eget arbete, medan däremot intet sådant villkor vore föreskrivet, då det gällde inkomst av rörelse. Följden bleve då den, att gift kvinna med inkomst exempelvis av royalt, som utkvitterades en gång om året, kunde göra anspråk på avdrag. Som inkomst av eget arbete karakteriserades jämväl sådan inkomst som exempelvis ersättning som styrelseledamot i mannens bolag och liknande proformaställningar, där intet eget arbete utfördes. TN borde enligt motionen ha rätt att i tveksamma fall kräva, att den egna arbetsinsatsen på något sätt styrktes. Bevillningsutskottet slog emellertid vakt om avdraget även i dylika fall och uttalade, att sådant villkor, som i motionen ifrågasattes, skulle föra med sig en värdering av arbetsinsatsen i vissa fall, men att det vore av vikt att man icke frångår avdragets karaktär av schablonavdrag. Därmed torde saken vara klar. Avdrag skall medgivas, även om intet arbete utföres, vare sig inkomsten rubriceras som inkomst av tjänst eller som inkomst av rörelse. Även den som icke i och för sig fin-

ner det särskilt tillfredsställande att om än icke stora så dock avdrag från inkomsten skall få göras utan att någon egentlig motivering till sådant avdrag finnes, måste ju dock finnas det förmånligt, att uttalandet gjorts, så att nämnderna vet vad de ha att rätta sig efter. Avdrag bör alltså ges, även då inkomstförvärvet icke orsakat den minsta ansträngning eller medfört någon som helst kostnad eller föranlett ett ögonblicks bortovaro från hemmet, endast det formellt är att hänföra till inkomst av eget arbete eller skall deklarerar som inkomst av rörelse, även om det strängt taget icke gäller rörelse på annat sätt än att det enligt särskild bestämmelse skall redovisas under denna rubrik.

Avdraget vid den statliga taxeringen har däremot omlagts, delvis så att det överensstämmer med det kommunala avdraget. Alla gifta kvinnor med inkomst av rörelse eller eget arbete får under angiven förutsättning avdrag med upp till 300 kr om och i den mån denna inkomst därtill förslår. Har den gifta kvinnan med dylik inkomst dessutom barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, får hon därutöver avdrag med 10 % av denna inkomst sammanlagt dock högst 1.000 kr.

Dessutom har den bestämmelsen införts, att gift man, som levtt tillsammans med sin hustru och under större delen av beskattningsåret varit bosatt i riket (alltså samma villkor som ovan) kan få avdrag med likaledes 300 kr., ifall inkomsten härflutit från jordbruk eller rörelse och hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kr. Här har man alltså infört den värdering av arbetsinsatsen, som det var sådan vikt att man icke införde, då det gällde den gifta kvinnans egen inkomst. Men det ligger förstås något i att det i praktiken endast kommer att gälla att konstatera, om den gifta kvinnan över huvud deltagit i arbetet. Det torde med andra ord vilja säga, att avdraget alltid måste med-

ges, liksom vid den gifta kvinnans egna inkomst, ty det lär nog bli svårt att visa, att en gift kvinna icke alls deltagit utom i särdeles enstaka undantagsfall.

Däremot äger icke den man i motsvarande läge, som haft hjälp av sin hustru för att förvärva inkomst av tjänst, rätt till något avdrag, hustrun må ha arbetat hur mycket som helst för att förvärva inkomsten och haft vilka utgifter som helst för att kunna förvärva den.

Slutligen kommer bestämmelsen om att avdraget för tvenne makar tillsammans icke får överstiga 300 resp. 1.000 kr.

Vad innebär nu dessa ändrade bestämmelser? Ja rent siffermässigt är det svårt att svara på, eftersom ortsavdragen samtidigt höjts och lagts om och man därtill infört två olika skatteskalor, en för gift person, som levtt tillsammans med andra maken, och en för andra skattskyldiga. Man har med andra ord komplicerat lagen ytterligare ett stycke, förmodligen ett led i den efterlängtade förenklingen av skattelagstiftningen, och gjort bestämmelserna än mer obegripliga för gemene man, ja för alla.

Enighet om äkta makars beskattning när man förmodligen aldrig. Intressemotsättningarna är allt för stora. Följer man förmågeprincipen förefaller det emellertid undertecknad svårt att komma ifrån att tvenne makars skatteförmåga är ungefär lika stor, oavsett om inkomsten förvärvas av den ene eller av båda makarna. Tjänar mannen 20 000 kr netto om året lär väl familjens förmåga att betala skatt icke bli större än om makarna tjäna 10.000 kr vardera eller 20.000 kr tillsammans. Familjen har det nog lika gott eller lika illa ställt i båda fallen. Själva sambeskattningen synes man därför icke kunna komma ifrån, dvs inte om man vill fördela skattebördan efter makarnas förmåga att bära den. En helt annan sak är att andra omständigheter kan skjutas in som avgörande såsom

önskvärdheten av att just gifta kvinnor skaffar sig inkomst. Men då bör det väl också sägas ut, att det är ett slags premiering av deras välförhållande.

Hitintills har man vid inkomstens fastställande icke haft att ta hänsyn till den möda inkomstens förvärvande förorsakat. Det är väl ett betraktelsesätt åt det hållet, som ligger bakom bestämmelsen att medge avdrag även från mannens inkomst i vissa fall. Det är ju två som arbetat inkomsten och då bör de komma lindrigare undan skatten. Fast då frågar man sig ju förstås varför inte det samma kan gälla för inkomst av tjänst. Det förefaller emellertid även bortsett därifrån icke vara någon hållbar princip.

Det rättvisaste vore nog, att i detta som i andra fall söka så riktigt som möjligt bestämma nettointkomsten och icke laborera med schablonavdrag, som ju dock icke kan ge någon allmän rättvisa som resultat. Det vill med andra ord säga att ge avdrag för alla utgifter, som varit nödvändiga för inkomstens förvärvande utan privilegiering av vissa förvärvskällor eller kategorier inkomsttagare.

Det är den linje, som från början förordats av TOR. Det förelåg också en motion i den riktningen vid årets riksdag, men den avvisades av bevillningsutskottet icke med sakskäl utan med ett framkastat påstående, att deklara- och taxeringsapparaten icke kunde belastas med sådana utgifter och utredningar. Att taxeringsfolket självt förordat denna linje nämndes visserligen i referatet av motionen men förbigicks med vältaglig tystnad i själva yttrandet.

Det är klart, att det i vissa fall kunde medföra ett visst arbete för taxeringsnämnderna, men med största sannolikhet icke större än många långt betydelselösare detaljer vid granskningsarbetet. Och eftersom nämnderna ju är till för att åstadkomma en riktig och jämlik taxering, synes det icke böra överstiga deras

förmåga att bedöma dylika kostnader liksom andra kostnader, som förvisso ofta är fullt ut lika svåra att konstatera.

Givetvis kräves det också, att deklARATIONERNA av dem, som kan vara berättigade till avdrag, innehåller uppgift om avdragets storlek och att det ibland kunde bli nödvändigt att något styrka uppgiftens storlek. Men det förefaller dock faktiskt, som om detta icke borde vara omöjligt att åstadkomma och att skälighetsbedömning icke skulle behöva förekomma i någon större utsträckning.

Först måste ju i alla fall rättvisekravet komma. Inte kan det vara riktigt, att medge avdrag till alla och envar med lika stora belopp oavsett om det verkligen förekommit några nödvändiga utgifter för inkomstens förvärvande eller icke. Om en gift kvinna har inkomst men exempelvis arbetsanställningen icke orsakat henne ett öres utgift, varför skall hon ha ett särskilt avdrag, som försätter henne i ett bättre läge än den ogifta? Och varför skall icke den gifta eller ogifta kvinnan, som nödgas åsamka sig utgifter utöver normala barnkostnader för att kunna sköta sitt arbete, ha rätt att göra ett motsvarande avdrag, som gör henne reellt jämställd med den, som inga utgifter haft?

Gällde det endast obetydliga belopp vore det törhända ingen anledning att allt för mycket förgruva sig, men i själva verket kan det gälla i förhållande till inkomsten rätt väsentliga summor. Om en mor måste för att kunna sköta sitt arbete bekosta sina barns vistelse på daghem eller hålla hemhjälp drar det lätt icke obetydliga kostnader under ett år, vilka kan göra ett ganska kraftigt inhugg i den intjänade inkomsten. Och det är framför allt utgifter, som den icke har, som icke behöver anlita dylik hjälp. Man kan heller icke komma undan med att hänvisa till de allmänna barnbidragen. För det första täcker de inte kostnaderna i

normala fall och för det andra utgår de till alla barn med lika belopp oavsett vilka de verkliga kostnaderna är.

Härtill kommer att det mycket ofta gäller personer med de lägsta inkomsterna och de relativt sett största utgifterna. Med andra ord dem, som man i första hand borde ta hänsyn till och icke skjuta i bakgrunden.

Man vill kanske säga, att dessa inkomsttagare kan kompenseras på annat sätt. Det är kanske möjligt, men tror någon, att det skulle leda till mindre besvärligheter och större rättvisa? Det kan man i så fall starkt betvivla. Det erfordras alltid någon, som utför det, då man skall ta med den ena handen och ge med den andra.

Av detta torde framgå, att åtminstone undertecknad icke finner de nya avdragsreglerna för gift kvinna särskilt tilltalande. De synes mig både för vida och för snäva. De synes ge vissa fördelar åt många, för vilka det icke framförts något hållbart skäl, ja knappast något skäl alls för att de skulle sättas i särskilt gynnsamt läge. Och å andra sidan ger de inga fördelar åt många, som synes mycket berättigade till åtminstone någon skattelindring i jämförelse med andra inkomsttagare i för övrigt likartat läge men utan samma slags ofrånkomliga utgifter.

Nåja, belåtenheten är väl inte så stor på något håll med de nu beslutade nya reglerna, lika litet som med de förutvarande. Åtminstone uttalade sig finansministern mycket bestämt på den punkten, då han konstaterade, att den föreslagna lösning-

en på grund av därmed förenade uppenbara olägenheter icke kan betraktas som slutgiltig. De bör i stället betraktas som ett provisorium. Vad han särskilt hade i tankarna framgår visserligen icke klart, men uttalandet kan ju i varje fall ge vid handen, att man inom en icke allt för långt avlägsen framtid kan motse nya överväganden och kanske nya förslag och en ny omläggning. Men ideliga ändringar av skattelagstiftningen är ju inte heller något att särskilt sträva efter, tvärtom, och man kan fråga sig, om det icke då varit lika bra att bli kvar vid det föregående provisoriet, som människorna väl nu kommit underfund med. Så värst mycket orättvisare än det nya var det knappast, kanske snarare motsatsen.

Min uppfattning är i varje fall den, att man näppeligen kan komma fram till ett rättvisande system utan att ta hänsyn till de individuella olikheterna vid denna del av taxeringen liksom vid alla andra och att det icke minst i denna detalj är av vikt, att man tar sådan hänsyn. Vill man nå en rättvis fördelning av skattebördan, är det näppeligen någon annan framkomlig väg än att på ett rimligt sätt beräkna nettoinkomsten för var och en, så att alla med samma nettoinkomst också får samma skatt, därmed inte sagt att man icke också bör ta hänsyn till inkomstens varaktighet, så att olika slags inkomster av den anledningen kan drabbas olika, ex. kapitalinkomst contra annan inkomst. Men det är en annan historia. Här gäller det arbetsinkomst av samma slag men intjänad av olika personer under olika förhållanden.